

دانشکده پرستاری و مامایی

شیوه نامه اجرای برنامه های آموزش بالینی

پرستاری در پاندمی کووید-۱۹

بسمه تعالی

تعاریف

وزارت بهداشت: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

دانشگاه: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی شهید بهشتی

دانشکده: دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی شهید بهشتی

کارآموزی: کارآموزی تمرین عملی واحدهای تخصصی و علمی است که تحت نظارت مستقیم و حضور

دائم استاد مربوطه در بخش‌های بالینی در طول سه سال اول دوره کارشناسی ارائه می‌شود و شامل ۱۸ واحد است.

کارآموزی در عرصه: کارآموزی در عرصه، کسب مهارت‌های مناسب حرفه‌ای و کاربرد آموخته-

های علمی در عمل، تحت نظارت مشترک مسئولین پرستاری در عرصه کارآموزی و مدرسین ناظر

است. این کارآموزی‌ها که مجموعاً ۲۱ واحد را در بر می‌گیرد به شیوه‌های متفاوت از کارآموزی‌های

معمول در سه سال اول تحصیل ارائه می‌شود.

مقدمه

نظر به شرایط خاص حاکم بر آموزش پرستاری ناشی از پاندمی ویروس کووید ۱۹ و مشکلات ایجاد شده برای آموزش بالینی دانشجویان پرستاری از زمان بروز این بیماری که موجب اختلال در برگزاری آموزش بالینی به دلیل شرایط حاکم بر بخش های بیمارستانی شده است و با توجه به تعطیلی و تغییر کاربری دادن بخش های مختلف بیمارستانی جهت ارائه خدمات به بیماران کووید و از سویی اعلام محدودیت های اجتماعی پیاپی توسط ستاد ملی کرونا و لزوم دانش آموخته شدن به هنگام و با کیفیت دانشجویان پرستاری به عنوان نیروی مورد نیاز مراکز بهداشتی درمانی کشور، مبتنی بر رسالت دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در ارائه راهکارهای موثر و مبتنی بر شواهد، شیوه نامه اجرای برنامه های آموزش بالینی پرستاری در پاندمی کووید ۱۹ بر پایه مصوبه شورای آموزشی دانشکده در تاریخ ... در قالب برنامه ترکیبی آموزش بالینی مجازی، شبیه سازی در مرکز مهارت های بالینی و دوره های روتیشن ترمیمی کارآموزی/ کارورزی در بخش های بالینی طراحی و تدوین گردید.

در این راستا، مقرر شد به ازای هر واحد کارآموزی، ۹ آموزش بالینی مجازی، به شیوه سناریو محور و مطالعه موردی، ۸ ساعت آموزش بالینی شبیه سازی شده در مرکز مهارت های بالینی به صورت تمرین و تکرار و بازخورد بر پایه سناریوهای حقیقی و ۱۲ ساعت کارآموزی در عرصه بالینی مربوط به واحد اختصاصی و به ازای هر واحد کارآموزی در عرصه، ۹ ساعت آموزش بالینی مجازی به شیوه سناریو محور و مطالعه موردی، ۲۴ ساعت آموزش بالینی شبیه سازی شده در مرکز مهارت های بالینی به صورت تمرین و تکرار و بازخورد بر پایه سناریوهای حقیقی و ۱۸ ساعت کارآموزی در عرصه بالینی مربوط به واحد اختصاصی ارائه شود. کل محتوای مورد نیاز برای هر واحد بالینی، برحسب نیاز آن واحد می تواند در ۲ بخش مجازی و اسکیل لب ارائه شود و نمره دانشجو نیز اعلام گردد. اما گذراندن کارآموزی در بخش بالین به شرط پایداری اوضاع به عنوان شرط فارغ التحصیلی در نظر گرفته خواهد شد. حضور در بالین هر کارآموزی/ کارآموزی در عرصه در بخش بالینی مورد نظر خود صورت خواهد گرفت.

موارد ذیل به عنوان دستورالعمل اجرایی و حداقل های قابل قبول اجرای برنامه لازم الاجرا خواهند بود.

۱: بخش مجازی آموزش بالینی:

نکات مورد توجه:

- ضروری است طرح درس بالینی در سامانه نوید بارگزاری شود و در آن نحوه ارائه درس و ارزشیابی دانشجو در هر دو بخش مجازی و حضوری مشخص گردد؛ و در صورت تعریف نشدن سامانه نوید برای برخی از دروس، طرح درس از طریق سایر پیام رسان های الکترونیک برای دانشجویان ارسال گردد.
- لازم است طرح درس بالینی به گونه ای طراحی شود که آموزش مجازی هر گروه، همزمان با تاریخ شروع دوره آن شروع و حداکثر تا ۴۸ ساعت بعد از آخرین روز حضوری کارآموزی (به عنوان برای ارائه تکلیف احتمالی) خاتمه یابد تا از تداخل برنامه های دانشجویان جلوگیری شود.
- لازم است برنامه آموزش مجازی به گونه ای طراحی شود که بخش عمده آموزش های تئوریک و نظری را در قالب ارائه انواع محتواهای آموزشی اعم از متن، فیلم، پادکست، کلاس آنلاین، بحث گروهی و ... پوشش دهد تا ساعات جلسات آموزش بالینی حضوری به تمرین عملی مهارت های بالینی، آموزش پروسیجرها، بحث های داخل گروهی و حل سناریوهای بالینی اختصاص یابد.
- منابع بارگزاری شده، باید حداقل یک فیلم آموزشی به ازای هر مبحث مورد نظر در طرح درس بالینی باشد. لازم است اساتید سعی کنند در آموزش مجازی، حتما از انواع محتواهای آموزشی به خصوص فیلم های آموزشی مناسب و دارای کیفیت لازم به لحاظ درستی و علمی بودن مطالب استفاده کنند. بارگذاری فیلم مهارت های بالینی و پروسیجرال مربوطه برای هر کارآموزی الزامی است.
- در بارگزاری فیلم، عکس و ... لطفا به حق کپی رایت توجه فرمایید، در مورد فیلم های خارجی اغلب استفاده از آنها تنها با هدف آموزشی و غیر اقتصادی منع ندارد.
- لطفا توجه فرمایید که تکالیف متناسب با محتوای آموزشی و اهداف هر کارآموزی و طول مدت کارآموزی باشند.

- تکالیف می توانند انواع و قالب های مختلف داشته باشند و توصیه کلی این است که تکالیف با هدف آموزش و به نوعی باشند که دانشجویان به مراجعه به متون، تفکر فعال و نقاد وادار شوند. استفاده از تکالیف در قالب سناریوی بالینی یکی از انواع این نوع تکالیف می باشد. سعی گردد که حداقل ۵۰ درصد تکالیف بخش مجازی به صورت مبتنی بر سناریو باشد.
- در خصوص ارزیابی دانشجو، لازم است ارزشیابی تکوینی در چندین نوبت در طول دوره آموزشی انجام گیرد و بخش بیشتر نمره به ارزیابی تکوینی اختصاص یافته و بخش کمتری از نمره به ارزیابی نهایی اختصاص یابد. می توان از دانشجو خواست که گواهی گذراندن واحد به صورت عملی در بخش مربوطه را ارائه دهد و یا جواب های مد نظر را در بخش تکالیف بارگزاری کند. همچنین اساتید محترم می توانند سناریو طراحی کرده و به همراه محتوای آموزشی مربوطه در سامانه بارگزاری کنند و سپس دانشجو را تشویق به استفاده از این سناریوها کنند. همچنین می توانید برای تدوین سناریو بالینی به راهنمای انتهای این شیوه نامه مراجعه نمایید.
- لطفا توجه شود که از تعیین تکلیف به منظور آموزش به دانشجویان استفاده شود و نه صرفا با هدف ارزشیابی. به این معنی که برای آموزش بعضی مفاهیم علمی و حتی مهارت های عملی، می توان تکالیفی تعیین کرد که دانشجو با انجام آنها، مطالب مورد نظر را بیاموزد یا آمادگی لازم برای حضور در جلسات اسکیل لب را پیدا کند. تعیین تکلیف با هدف ارزشیابی نهایی دانشجو، فقط به میزان یک تکلیف در پایان هر کار آموزشی مجاز است.
- می توان از همکاران بالینی بخش درخواست کرد، برخی از موارد خاص را با حفظ محرمانگی بیمار، از پرونده و یا بخش مربوطه فیلم برداری کرده و یا عکس بگیرند و در آموزش دانشجو از این موارد کمک گرفت.
- همچنین می توان دانشجویان را تشویق به ثبت نام در Medscape کرد. از دانشجو خواست خواسته می شود بر حسب موضوعی که برای او تعیین می شود یک Case (مورد بالینی) را جست و جو کرده و در جلسات آنلاینی که از طریق سامانه نوید از طریق Skype برگزار می شود، در اختیار سایر هم گروهی ها قرار داده و در خصوص این مورد بالینی بحث و تبادل نظر

کنند.

۲: آموزش بالینی شبیه سازی شده در مرکز مهارت های بالینی

نکات مورد توجه:

- ۱- لازم است لیست وسایل و تجهیزات مورد نیاز برای برگزاری هر روز کارآموزی در مرکز آموزش مهارت های بالینی و کلاس های درس توسط استاد مسئول درس به مسئول اسکیل لب اعلام گردد.
- ۲- لازم است برنامه کارآموزی و تعداد فضاهای مورد نیاز، توسط مدیران محترم گروه/ نماینده مدیران گروه به مرکز آموزش مهارت های بالینی اعلام گردد.
- ۳- برنامه ریزی جهت حضور حداکثر ۹ نفر در هر اتاق مرکز آموزش مهارت های بالینی (۸ دانشجو به همراه ۱ نفر مدرس) و حداکثر ظرفیت در کلاس حسب سائز کلاس تعیین می گردد.
- ۴- با توجه به شیوع کووید ۱۹، در زمان حضور در مرکز آموزش مهارت بالینی و کلاس های درس، نیازی به استفاده از یونیفرم بیمارستان توسط دانشجویان و اساتید محترم وجود ندارد.
- ۵- از همراه آوردن وسایل اضافی از قبیل کیف به مرکز آموزش مهارت بالینی و کلاس های درس خودداری گردد.
- ۶- لازم است دانشجویان وسایل مورد نیاز جهت یادداشت برداری به صورت فردی را همراه داشته باشند.
- ۷- استفاده اجباری از ماسک و شیلد به روش صحیح در تمام لحظات حضور در مرکز آموزش مهارت بالینی و کلاس های درس مورد تاکید می باشد.
- ۸- لازم است تمامی پنجره های اتاق های مرکز آموزش مهارت های بالینی و کلاس های درس در طی حضور در آنها باز نگه داشته شوند.
- ۹- برای برقراری تهویه در اتاق ها لازم است بعد از گذشت ۹۰ دقیقه از شروع کلاس، به مدت ۳۰ دقیقه اتاق های مرکز آموزش مهارت های بالینی تخلیه شوند.
- ۱۰- فاصله حداقل ۱ متر از طرفین برای هر نفر در زمان حضور در اتاق های مرکز آموزش مهارت های بالینی و کلاس های درس بایستی رعایت شود.
- ۱۱- ضروری است دست ها با روش صحیح قبل از شروع کار و پس از حضور در اتاق های مرکز آموزش

مهارت های بالینی و یا کلاس های درس شسته شوند.

۱۲- از جا به جایی و دست زدن به سایر وسایل موجود در اتاق های مرکز آموزش مهارت های بالینی و کلاس های درس (وسایلی که در طی برنامه آموزشی کاربردی ندارند) خودداری گردد.

۱۳- از خوردن و نوشیدن در داخل مرکز آموزش مهارت بالینی و کلاس های درس خودداری گردد.

۱۴- زباله های تولید شده در طی زمان حضور در مرکز آموزش مهارت بالینی و کلاس های درس در سطل های تعیین شده ریخته شوند.

۱۵- لیست تمامی مهارت های بالینی هر کارآموزی باید توسط استاد تعیین و در دسترس دانشجو قرار گیرد.

۱۶- تمامی پروسیجرهای بالینی مورد هدف در کارآموزی / کارورزی باید در ابتدا توسط استاد انجام شده و سپس توسط تک تک دانشجویان به طور مکرر تمرین گردد. لازم است استاد در حین تمرین دانشجویان حضور داشته و فیدبک لازم را به عملکرد آنها بدهد.

۳: بخش بالینی کارآموزی در عرصه های بالینی

همان طور که در بخش مقدمه نیز اشاره شد، برای کارآموزی به ازای هر واحد کارآموزی، ۱۲ ساعت و به ازای هر واحد کارورزی ۱۸ ساعت برنامه حضور بالینی در عرصه بالینی مرتبط ارائه خواهد شد.

۴: ارزشیابی دانشجویان در قالب فعالیت های مجازی و حضوری

ارزشیابی دانشجویان باید هر دو بخش مجازی و حضوری را پوشش دهد و فرایند ارزشیابی در طرح درس بالینی به طور کامل و شفاف نوشته شده و به اطلاع دانشجویان برسد. لازم است اساتید در ارزشیابی حتما موارد زیر را لحاظ کنند:

الف) ابعاد مهم ارزشیابی حضوری (اسکیل لب در صورت لزوم برای آن درس)

۱- حضور به موقع دانشجو در جلسات آموزشی

۲- رعایت دستور العمل های قید شده در شیوه نامه اعم از استفاده از ماسک، رعایت فاصله و ...

۳- کسب آمادگی نظری برای حضور در کلاس، طبق آنچه استاد قبلا از دانشجویان خواسته است.

۴- توانایی و مهارت انجام اقدامات عملی و پروسیجرهایی که استاد در حین حضور در اسکیل لب آموزش داده است.

۵- رعایت پوشش ظاهری طبق قوانین رایج حضور در محیط دانشگاه

ب) ابعاد مهم ارزشیابی مجازی:

۱- مشارکت فعال در بحث های گروهی، جلسات آنلاین یا هر برنامه جمعی دیگری که استاد طراحی می نماید.

۲- انجام به موقع و کامل تکالیف تعیین شده (انجام تکالیف خارج از بازه زمانی تعیین شده مشمول کسر نمره می گردد که باید از قبل در طرح درس ذکر گردد).

۳- کیفیت و صحیح بودن پاسخ ها (در مواردی که سوال یا تکلیف قالب ارزشیابی نهایی ندارد و هدف آموزش و یادگیری است، اساتید باید بر نحوه پاسخگویی و استدلال دانشجو توجه کنند و بازخورد لازم را به دانشجویان ارائه نمایند).

نکته: درصد در نظر گرفته شده برای ارزشیابی هر بخش مجازی و یا حضوری باید متناسب با درصد تخصیص داده شده به آن در کل کار آموزشی باشد.

نکته: به منظور تاکید بر رعایت پروتکل های بهداشتی توسط دانشجویان و حفظ سلامت همه دانشجویان، رعایت مسائل حرفه ای و قوانین ذکر شده در این دستورالعمل برای دانشجویان ضروری است و عدم رعایت آن به عنوان مصادیق سوء رفتار حرفه ای لحاظ می گردد. به این صورت که اگر دانشجویی با وجود یک بار تذکر شفاهی استاد، همچنان موارد را رعایت نمی کند، مشمول سوء رفتار حرفه ای بوده و امکان گذراندن موفق کارآموزی برای وی مقدور نمی باشد. این مسئله باید هم در طرح درس اشاره شود و هم در روز اول هر کارآموزی به دانشجویان گوشزد شود.

۵: نظارت بر نحوه اجرای برنامه

با توجه به اهمیت کارآموزی ها و لزوم اطمینان از کیفیت اجرای آن؛ و به حداقل رساندن آسیب های ناشی از اجرای این شیوه کارآموزی به روش حضور در عرصه بالینی، لازم است نظارت کافی از طرف مدیر گروه/ مسئول درس در این خصوص انجام گیرد.

۱- لازم است طرح درس بالینی هر کارآموزی آماده شده و حداکثر تا پایان گروه اول کارآموزی ها توسط نماینده هر گروه آموزشی به دفتر توسعه آموزش تحویل گردد. طبق ابلاغیه دانشگاه، این طرح درس ها توسط کمیته برنامه ریزی درسی ارزیابی کیفی شده و گزارش موارد عدم تناسب با شیوه نامه فعلی و نیز ابلاغیه دانشگاه به معاونت محترم آموزشی جهت تصمیم گیری در مورد گروه آموزشی/ مسئول درس ارائه می شود.

۲- لازم است مسئول درس بر مطابقت داشتن طرح درس و فعالیت هر یک از اعضای تیم تدریس شامل CTA یا دانشجویان دکتری یا سایر اساتید همکار (هم در بخش حضوری و هم در بخش مجازی) با این شیوه نامه نظارت داشته و موارد عدم انطباق را ابتدا به خود فرد متذکر شده و در صورت تکرار، به صورت مکتوب به مدیر گروه اعلام نمایند. در چنین مواردی مدیر گروه موظف به پیگیری مسئله و حل آن بوده و لازم است مسئول درس/ معاون آموزشی را در جریان اقدام انجام شده و نتیجه مربوطه قرار دهد.

۳- به منظور اطمینان از رعایت دستور العمل های بخش "ب" این شیوه نامه، لازم است بازدیدهای میدانی تصادفی از جلسات آموزشی حضوری در اسکیل لب و یا کلاس (حداقل یک بار برای هر دوره کارآموزی) توسط مسئول اسکیل لب و مدیر گروه به عمل آید و گزارش مکتوب آن به معاونت آموزشی ارسال گردد.

۴- کمیت و کیفیت منابع بارگزاری شده در بخش مجازی و چگونگی پیشبرد آموزش اسکیل لب در هر گروه دانشجویی مورد ارزیابی قرار خواهند گرفت.

راهنمای تدوین سناریو

نحوه سناریو نویسی به دو صورت است:

۱- آزمون سناریو نویسی یا ساختن فرضیه (ساخت سناریو توسط دانشجو)

۲- ارائه سناریوهای بالینی و دریافت پاسخ از دانشجو

راهنمای نوشتن سناریوی بالینی

ارائه سناریوهای بالینی و دریافت پاسخ از دانشجو

- بهتر است در نوشتن سناریوی بالینی، سوال بالینی، از موضوعات شایع و روتین بالین باشد.
- نوشتن سناریوهای بالینی، در خصوص موارد ناشایع پسندیده نیست.
- بهتر است نحوه نوشتن سوال به نحوی باشد که به پرورش تفکر نقادانه کمک کنند.
- سناریوی بالینی می تواند برای سطوح مختلف دانشی و نگرشی در نظر گرفته شود.
- یک سناریوی بالینی باید خلاصه ای از وضعیت بالینی بیمار را تشریح کند.
- هر سناریوی بالینی باید دارای هدف بوده و حیطه آموزشی آن مشخص باشد. هر سناریو باید بر اساس پیش نیازها و اهداف تدوین شده برنامه آموزشی درس مربوطه باشد. اهداف آموزشی می توانند در خصوص آموزش مهارت های بالینی، آموزش استدلال و قضاوت بالینی باشند. در آموزش مجازی، هدف از نوشتن سناریوها سنجش استدلال بالینی دانشجو است. در استدلال

بالینی باید ۴ مولفه اصلی آن شامل جمع آوری اطلاعات، ساختن فرضیه، ارزیابی فرضیه و حل مسئله رعایت شود.

بدین منظور استاد محترم می تواند یک سناریو را در بخش گفتگوی نوید طراحی کند و از دانشجویان بخواهد که تجربیات خود را به اشتراک بگذارند. یا در بخش گفتگوی Online با بیان یک سناریو، دانشجو را به سمت استدلال بالینی هدایت کند.

- در صورت امکان آزمایشات و سایر یافته های بالینی ضمیمه شود.
- سوالات طرح شده باید واضح و روشن باشد و مبتنی بر سناریوی طرح شده باشند.
- بهتر است محتوای آموزشی قبل از پاسخ دادن به سناریوی بالینی در اختیار دانشجویان قرار گیرد. این محتوا می تواند در قالب تدریس کلاسی، پادکست یا فایل PDF باشد.

نمونه سناریو:

خانم "م" پرستار بخش مراقبت های ویژه است. پس از بررسی بخش و بیماران محول شده به او، تصمیمی می گیرد، نیازهای بیماران را اولویت بندی کند. بیمار ۱، آقای ۴۷ ساله با خونریزی دستگاه گوارش که چندین نوبت مدفوع خونی داشته، می باشد. بیمار ۲، خانم ۸۳ ساله با مشکل سکتة مغزی که هر ۲۰-۱۵ دقیقه نیاز به ساکشن دارد. بیمار ۳، خانم ۵۳ ساله مورد دیابت است که قند خون ناپایدار دارد و انسولین وریدی دریافت میکند و باید به طور مرتب علائم حیاتی او کنترل گردد. بیمار ۴ هم آقای ۳۵ ساله ای است که مورد سرطان است و امروز به او گفته شده سرطان او به نخاع متاستاز دهنده است و سابقه خودکشی ناموفق در گذشته داشته است. پرستار با خود میگوید نیازهای این ۴ بیمار متفاوت است و زمان متفاوتی را بر حسب نیازشان به خود اختصاص میدهند. آیا او باید زمان مساوی به هر بیمار اختصاص دهد؟ چگونه باید در این مورد تصمیم بگیرد؟ (توضیح دهید)

آزمون سناریو نویسی یا ساختن فرضیه (ساخت سناریو توسط دانشجو):

- در این آزمون توانایی آزمون دهندگان در حیطه ساختن فرضیه مورد سنجش قرار می گیرد.
- این فرضیه ها میتوانند تشخیصی یا درمانی باشند.

- در این سناریو فرد با خواندن اطلاعات بیمار به یک جمع بندی می رسد که میتواند فرضیه یا فرضیه هایی را بنویسد و به یک تفکر همگرا برسد.
- در این حالت تعدادی علامت و نشانه به دانشجویان داده میشود و از او خواسته می شود براساس این علائم و نشانه ها سناریوی یک بیمار را بنویسد. به گونه ای که حداکثر تعداد علائم و نشانه ها در این سناریو گنجانده شود.
- باید علائم و نشانه ها کلی و بدون توضیح باشند تا امکان پردازش سناریوهای مختلف برای دانشجو فراهم شود.
- برای طرح سوال بهتر است مجموعه ای از یافته های عینی و ذهنی مورد استفاده قرار گیرند. برای انتخاب علائم و نشانه ها می توان یک سناریو نوشت که به چند تشخیص افتراقی منتهی شود و سپس علائم را از داخل همین سناریو استخراج شود. در غیر این صورت یعنی اگر علائم و نشانه ها را بدون توجه به سناریو انتخاب کنیم، این خطر وجود دارد که نتوان با همگی آنها یک سناریو نوشت.
- باید توجه داشت که هر چه تعداد علائم و نشانه ها زیادتر باشد، تعداد تشخیص های محتمل کاهش پیدا می کند یا بالعکس.

نمونه سناریو نویسی (ساخت سناریو توسط دانشجو):

لطفا با علائم و نشانه های زیر دو فرضیه تشخیصی بسازید. به گونه ای که همه علائم و نشانه ها را پوشش دهد. در متن سناریو نوشته شده، زیر علائم و نشانه ها خط بکشید. هر سناریوی بالینی حداکثر ۲۰۰ کلمه باشد. در ضمن تشخیص بیمار را در هر مورد جداگانه ذکر کنید. "پرفشاری خون، تنگی نفس، تب، سرفه، افزایش *Fremitus vocal*، *Fremitus tactile*"

نمونه سناریو نویسی دوم (ساخت سناریو توسط دانشجو):

لطفا با علائم و نشانه های زیر دو سناریو بسازید. سناریوها باید به گونه ای باشد که همه داده های موجو در باکس در آن گنجانده شود و شکایت اصلی بیمار هم حتما یکی یا تعداد بیشتری از داده های داخل باکس باشد. حداکثر تعداد کلمه در مورد هر سناریو باید ۱۰۰ کلمه باشد. در ضمن تشخیص بیمار را در هر مورد جداگانه بنویسید. (مصرف سیگار،

همپوشانی کامل در دست راست)

با آرزوی سلامتی